

HET NAAIATELIER

Mirjam van der Vegt
Het naaiatelier

Novelle

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Het naaiatelier is een uitgave van Uitgeverij Mozaïek in samenwerking met de Brancheorganisatie voor het Christelijke Boeken- en Muziekvak (BCB) ter gelegenheid van de Week van het Christelijke Boek 2016.

Omslagontwerp: Studio Vrolijk
Omslagbeeld: Elmarie Bouma
Lay-out en dtp binnenwerk: Geert de Koning
Foto auteur: Eljee

ISBN 978 90 239 9678 1
NUR 301

© 2016 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

*What if
I fall?*

*Oh, my
darling,
what if
you fly?*

ERIN HANSON

Voor Elmarie
en alle 'kwartels'

De binnenplaats

Afghanistan

Sinds de dag dat mijn moeder en mijn zusje werden weggestuurd uit het grote familiehuis, is er die vreemde ruimte in mijn hart die steeds maar groter wordt. Het helpt als ik beweeg. Al rennend spring ik over het open riool midden in de stad. Heen en weer, totdat ik op de *bazaar** beland: een oase van kleuren en geluiden waarin ik oplos.

Vandaag worden de kippen geslacht en daar wil ik niet bij zijn. Mijn moeder zong als ze de beesten aan hun poten oppakte, omdat ze geloofde dat ze dan eerder wegzakten in die vreemde slaap waardoor ze zo stil bleven liggen. ‘Je hoeft alleen maar het goede lied te kiezen, jongen,’ hield ze me steeds voor, als het me weer niet lukte. Nu wonen mijn moeder en ik niet meer bij elkaar en mijn ooms en tantes – bij wie ik ben achtergebleven – zingen niet.

De kippen worden geslacht vanwege het feest waar oom *Malik* het al maanden over heeft. In het naaiatelier hangen de jurken voor de bijeenkomst van morgen al een paar dagen klaar. Het zijn mijn jurken. Ik heb ze ontworpen en in elkaar gezet, al mag niemand dat hardop zeggen.

Mijn neef *Ramin* zal ooit eigenaar zijn van naaiatelier *Malik* en wie dat nog niet doorheeft, komt daar gauw genoeg achter. Toen een klant onlangs vroeg om een jurk van mijn hand, was mijn oom opgestaan en had ieder woord

* Achter in deze roman is een verklarende lijst van Afghaanse woorden en namen opgenomen.

met nadruk uitgesproken. ‘Wij verkopen alleen jurken van Malik. Voor iets anders bent u hier verkeerd.’ Hij pakte Ramin bij zijn schouders en was verdergegaan: ‘Alle ontwerpen komen van mijn zoon, begrijpt u dat goed.’

De mensen kijken als ik door de smalle steegjes richting de bazaar ren. Het kan niet anders of mijn moeder en zusje weten dat ik de jurken heb gemaakt. Waarschijnlijk hebben zij de geruchten gevoed dat de mooiste jurken uit het atelier gemaakt zijn door *Jabir*, het wonderkind dat mocht blijven na de dood van zijn vader en de verbanning van zijn moeder.

Waarom zou die oude vrouw anders zo naar me knipogen? ‘Nog één nachtje, jongen.’ En waarom krijg ik een warm naanbrood mee uit de vlammen van de *tandoor* van de bakker en zegt hij dat zijn vrouw me gauw een keer wil spreken?

Vandaag is het naaiatelier vanwege alle voorbereidingen gesloten. Toch glip ik bij thuiskomst het pand, dat aan het huis vastzit, binnen. Oom Malik is er niet en de jurken hangen op de paspoppen tegen de achterwand. Ik wilde dat ze daar voor altijd konden blijven, want dan wordt het oog niet getrokken naar de scheuren in het gordijn, de plankenvloer vol gaten en het raam dat al tijdenlang kapot is. Voor elke jurk blijf ik een poos staan. Een lichte buiging, een kleine danspas, precies zoals ik mijn vader vroeger soms zag doen als hij voor mijn moeder stond. Een heel klein draadje steekt nog ergens uit. Waar is mijn schaar? Ik hang hem altijd op dezelfde plek, maar de muur met de spijker erin is leeg. Hij ligt niet op de lange pastafel. Ook niet bij de naaimachines en op de vloer eronder.

Het is de schaar van mijn moeder. Er is geen betere.

Als ik mijn hoofd stoot tegen de onderkant van de tafel, klinkt zijn lach. Oom Malik.

‘Verstoppertje aan het spelen?’

Vlak voor de jurken maak ik me zo groot mogelijk; ze zijn mijn achterwacht. ‘Mijn schaar. Ik zoek mijn schaar.’

‘Ah...’ Oom Malik laat een stilte vallen. Dan: ‘Je blijft morgenavond uit het zicht. Begrepen?’

‘Mijn schaar.’ Ik steek mijn hand uit.

‘Ramin. Ik vermoed dat Ramin...’

Ik weet genoeg. De kippen worden altijd op het binnenplein geslacht, dus stuif ik de brandende zon in, de muren van de galerij flitsen langs me heen. Midden op het plein sta ik stil. Mijn tantes hurken in de schaduw. Ze plukken de dode kippen al; de veren liggen overal rondom hen verspreid. Mijn zusje *Noor* en ik mochten ze altijd oprapen. Meestal gaf ik die van mij aan Noor, die er verentooien van maakte. Maar het enige wat ik nog van mijn familie heb, is de schaar.

Ramin maakt zich los uit de schaduw. Grijnzend gooit hij iets in de lucht. ‘Ha Jabir, miste je iets?’ Vangen lukt niet. De schaar valt op de veren, die opwarrelen. Ik grijp het handvat beet, maar laat het ook direct weer los. De schaar zit vol bloed.

Ramins lach schalt hol over de binnenplaats: ‘Je kunt er uitstekend kippen mee slachten.’

Zijn aanhoudende gelach weerklinkt steeds luider; niet alleen hierbuiten, maar ook binnen in mij. Heel stil blijven zitten nu, met dichte ogen. Maar deze keer lukt het niet. Alle veren op de grond zijn rood. Ramin is rood. Alles is rood.

Ik pak de schaar en sta op. De vrouwen gillen en gooien de kippen aan de kant. Ramin is sterker dan ik.

Schemering

Nederland, 11 jaar later

Praten is voor vrouwen, zei mijn vader altijd. Ik moet hem gelijk geven. Woorden zijn mijn vijand. Ze laten me in de steek als ik ze nodig heb en vertellen nooit wat ik voel, beleef of eigenlijk wil zeggen. Bovendien hebben ze verschillende klanken. In mijn hoofd is het *Dari* – mijn moedertaal –, naar buiten toe zijn het woorden die ik heb aangeleerd. Waarom zegt iedereen dat ik goed Nederlands spreek en word ik desondanks niet begrepen? Misschien houd ik daarom van naaien. Als ik naai, is er geen ruimte voor woorden. Maar zodra de machines zijn stilgevallen, zoals nu in de schemering, duiken de zinnen op uit alle schuilhoeken.

Elna weet dat. Ze heeft thee gezet – zo zoet als zij als Hollandse kan verdragen – en steekt nu bedachtzaam een kaars aan. Daarna gaat ze op de stoel bij het raam zitten. Het blonde haar is uit haar knot geraakt en ik moet mijn handen bedwingen het niet aan te raken. Het lijkt op gouddraad, op wonderlijke wijze nog niet verkleurd door de tijd die lijnen tekende in haar gezicht. Aan haar voeten staan de stoffen tassen die we vandaag hebben genaaid. Elna heeft ze ontworpen. Zij is de bedenker van dit naaiatelier en sommigen noemen haar *nanna*.

Elna draait zich naar mij toe, volkomen open en onbevangen – er is nog niemand in dit land geweest bij wie ik dat eerder zo heb ervaren. Aan de manier waarop ze haar

voeten heen en weer draait, is pijn af te lezen, dus pak ik de rode leren poef en zet die naast haar neer. Ze glimlacht, terwijl ze haar benen strekt. ‘Stop met zorgen, Jabir. Nu ben jij.’

Ik kijk naar buiten. Het licht van de dag is zachtroze en donkerrood geworden. Je kunt nog niet zeggen wie er het sterkste is: het licht of het donker.

Elna zegt niets. Zij is iemand die wacht, zolang ik haar ken. Al raakt zij ons nooit aan – een ongeschreven regel – toch voel ik haar altijd om mij heen.

‘Die Ramin moet je niet vertrouwen. Hij heeft bloed aan zijn handen,’ zeg ik. ‘Hoe kan hij met deze handen een trouwjurk maken?’

Elna kijkt me aan, mompelt iets.

‘Het kan niet.’ Terwijl ik ga zitten, beweeg ik met mijn knokkels heen en weer over de versleten leuning van de bank. ‘Ik werk niet samen met hém!’

‘Hij is hier net aangekomen, hoe goed ken je hem nou? En wat heeft hij gedaan?’

Ze heeft een zachte stem. Mensen in dit land denken dat praten helpt. Urenlang kunnen ze een probleem van alle kanten bekijken en er iets van vinden, alsof het niets is. Dat doen ze niet alleen met hun eigen problemen, maar ook met de verhalen van anderen. Zo hebben ze mijn verhaal opgeschreven in dikke mappen en ordners. Urenlang lieten ze mij vertellen, ook al wilde ik het niet. In een zaal met koude muren moest ik mijn hart op tafel leggen, zonder dat ze mij verdoofd hadden. Ik keek van een afstand naar mezelf, terwijl er woorden op papier verschenen als *plausibel*, *getraumatiseerd*, *ongeloofwaardig* en *getekend voor het leven*.

‘Ze geloven je niet. Laat eens zien wie je echt bent; dan

zullen ze je helpen,' zei mijn advocaat na afloop van zo'n sessie, terwijl hij me afwachtend aankeek. Ik zweeg.

Elna kijkt me nog steeds onderzoekend aan. 'Wat is er mis met die jongen?'

Ze zal het niet begrijpen en als ik de waarheid vertel, zal ze mij nooit meer geloven. Sinds de komst van Ramin heb ik geen oog meer dichtgedaan. Het is negen jaar geleden dat ik hem voor het laatst zag en nu weet ik weer waarom ik ben verdwenen. Als ik sliep, zou ik dromen over hoe ik Ramin langzaam kapotmaakte. Het is beter dat ik mijn ogen niet meer sluit.

'Jij zegt hem wat hij moet doen.' Elna's woorden klinken bedrieglijk eenvoudig. 'Op die manier samenwerken kan toch wel?'

'Hij eet mijn hart op. Bij hem verdwijnt mijn hart.' Mijn knokkels doen zeer van de kleine spijkertjes die aan de rand van de bankbekleding zitten. Ik sta op en ben al halverwege de ruimte als ze me terugroept: 'Kijk!' Ze komt overeind en loopt naar de deur. 'Jabir, ze zijn er weer. Kijk!'

Buiten zwieren duizenden stipjes aan de horizon. Ze komen steeds dichterbij. Van links naar rechts, van hoog naar laag. Een lange sliert die opeens een bal is, uiteenvalt en weer samenkomt. En weer hoog, en weer laag. Kerend, draaiend, tollend en dansend. Zo laag, dat je het ruisen van hun vleugels hoort. De lucht kleurt donkerder; het violet gaat over in donkerpaars. Spreuwenwolken, zo heten ze hier, maar Elna noemt ze de *black sun*. Ze blijven lang deze keer. Op en neer, heen en weer. Je blik kan niet anders dan volgen. Opeens zijn ze verdwenen, en met hen het laatste daglicht.

'Ik heb zijde gezien,' fluistert Elna in de prille avond.

‘Het leek op zuiver water toen ik er mijn handen in stak. Vergeet Ramin en denk aan wat we met die stof kunnen doen. Zullen we zaterdag op de markt gaan kijken?’

‘Ja,’ zegt mijn hart, en ook mijn mond, al kan ik genoeg woorden bedenken om ertegenin te gaan.